

गणपती अथर्वशीर्ष (मराठी भाषांतरासह)

ॐ नमस्ते गणपतये।
त्वमेव प्रत्यक्षं तत्त्वमसि।
त्वमेव केवलं कर्ताऽसि।
त्वमेव केवलं धर्ताऽसि।
त्वमेव केवलं हर्ताऽसि।
त्वमेव सर्वं खल्विदं ब्रह्मासि।
त्वं साक्षादात्माऽसि नित्यम्॥

अर्थः

हे गणपती, तुला नमस्कार असो.

तूच प्रत्यक्ष ब्रह्मतत्त्व आहेस.

संपूर्ण विश्वाचा निर्माणकर्ता, पालनकर्ता आणि संहारकर्ता तूच आहेस.

सर्व काही तुझ्यामुळेच आहे, तूच ब्रह्म आहेस.

तूच साक्षात आत्मा आहेस आणि तो नित्य आहे.

ऋतं वच्मि। सत्यं वच्मि॥

अर्थः

मी ऋत (ध्येय) बोलतो, मी सत्य बोलतो.

अव त्वं माम्। अव वक्तारम्।

अव श्रोतारम्। अव दातारम्।

अव धातारम्। अवानुचानमव शिष्यं।
अव पश्चिमात्तात्। अव दक्षिणात्तात्।
अवोत्तरात्तात्। अव चोर्ध्वात्तात्।
अवाधरात्तात्। सर्वतो मां पाहि पाहि समन्तात्॥

अर्थः

तू माझं रक्षण कर.

माझ्या वक्तृत्वाचं, श्रोत्याचं, दान देणाऱ्याचं, धारण करणाऱ्याचं, अनुयायांचं आणि शिष्याचं रक्षण कर.

पश्चिम, दक्षिण, उत्तर, वर, खाली आणि सर्व दिशांनी माझं रक्षण कर.

त्वं वाङ्मयस्त्वं चिन्मयः।

त्वमानंदमयस्त्वं ब्रह्ममयः।

त्वं सच्चिदानंदाऽद्वितीयोऽसि।

त्वं प्रत्यक्षं ब्रह्मासि।

त्वं ज्ञानमयो विज्ञानमयोऽसि॥

अर्थः

तू वाणीचा मूळ स्रोत आहेस. तू ज्ञानस्वरूप आहेस.

तू आनंदमय, ब्रह्मस्वरूप, सच्चिदानंद आणि अद्वितीय आहेस.

तू प्रत्यक्ष ब्रह्म आहेस.

तू ज्ञानमय आणि विज्ञानमय आहेस.

सर्व जगदिदं त्वत्तो जायते।

सर्व जगदिदं त्वत्तस्तिष्ठति।

सर्व जगदिदं त्वयि लयमेष्यति।

सर्व जगदिदं त्वयि प्रत्येति।

त्वं भूमिरापोऽनलोऽनिलो नभः।

त्वं चत्वारि वाक्पदानि॥

अर्थः

हे संपूर्ण जग तुझ्यापासून उत्पन्न झालं आहे,

ते तुझ्यामुळेच टिकून आहे,

ते तुझ्यातच विलीन होणार आहे आणि

तुझ्यातच परत येणार आहे.

तूच पृथ्वी, जल, अग्नी, वायू आणि आकाश आहेस.

तू वाणीचे चार प्रकार आहेस: परा, पश्यंती, मध्यमा आणि वैखरी.

त्वं गुणत्रयातीतः।

त्वं देहत्रयातीतः।

त्वं कालत्रयातीतः।

त्वं मूलाधारस्थितोऽसि नित्यम्।

त्वं शक्तित्रयात्मकः।

त्वां योगिनो ध्यायन्ति नित्यं॥

अर्थः

तू सत्त्व, रज, तम या गुणांपलीकडचा आहेस.

तू स्थूल, सूक्ष्म आणि कारण या शरीरांपलीकडचा आहेस.

तू त्रिकाल (भूत, वर्तमान, भविष्य) यांपलीकडचा आहेस.

तू सदैव मूलाधार चक्रात वास करतोस.

तू इच्छाशक्ती, ज्ञानशक्ती आणि क्रियाशक्तीचा मूळ आहेस.

योगी तुझे नेहमी ध्यान करतात.

त्वं ब्रह्मा त्वं विष्णुस्त्वं रुद्रस्त्वं इन्द्रस्त्वं अग्निस्त्वं वायुः।

त्वं सूर्यस्त्वं चन्द्रमास्त्वं ब्रह्म भूर्भुवः स्वरोम्॥

अर्थः

तूच ब्रह्मा, तूच विष्णू, तूच रुद्र (शिव), तूच इंद्र, तूच अग्नी, तूच वायू आहेस.

तूच सूर्य, तूच चंद्र आहेस.

तूच ब्रह्म आणि भूर्, भुवः, स्वः ही त्रिलोकांची मूळ शक्ती आहेस.

गणादि पूर्वमुच्चार्य वर्णादि तदनंतरम्।

अनुस्वारः परतरः।

अर्धदुलसितम्।

तारेण ऋद्धम्।

एतत्तव मनुस्वरूपम्॥

अर्थः

'ग' हे अक्षर आधी, नंतर 'ण' आणि त्यानंतर अनुस्वार (bindu),

त्यानंतर अर्धचंद्र आणि शेवटी ओंकार,

हेच तुझं मंत्रस्वरूप आहे.

गकारः पूर्वरूपम्।

अणकारो उत्तररूपम्।

अनुस्वारश्चान्यः।

संधिः।

सैषा गणेशविद्या।

गणक ऋषिः।

निचृद्गायत्री छन्दः।

गणपति देवता।

ॐ गं गणपतये नमः ॥

अर्थः

या मंत्राचं नाव गणेशविद्या.

गणक हे ऋषी, गायत्री हे छंद आणि गणपति हे देवता आहेत.

या मंत्राचा जप करताना "ॐ गं गणपतये नमः" असं म्हणावं.

एकदन्ताय विद्महे।

वक्रतुण्डाय धीमहि।

तन्नो दंती प्रचोदयात् ॥

अर्थः

आपण एकदंत गणेशाला जाणून घेऊया.

वक्रतुण्डाच्या स्वरूपात त्याचे ध्यान करूया.

तो दंती (गणपती) आमच्या बुद्धीला प्रेरणा देवो.

एकदंतं चतुर्हस्तं, पाशमंकुशधारिणम्।

रदं च वरदं हस्तैर्बिभ्राणं मूषकध्वजम्।

रक्तं लम्बोदरं शूर्पकर्णकं रक्तवाससम्।

रक्तगन्धानुलिप्तांगं रक्तपुष्पैः सुपूजितम्।

भक्तानुकम्पिनं देवं जगत्कारणमच्युतम्।

आविर्भूतं च सृष्ट्यादौ प्रकृतेः पुरुषात्परम्।

एवं ध्यायति यो नित्यं स योगी योगिनां वरः ॥

अर्थः

जो योगी गणपतीचे नित्य ध्यान करतो –

एकदंती, चार हातांनी युक्त, दोन्ही हातात पाश आणि अंकुश, वरद मुद्रा,

मोदक आणि मूषक ध्वज असलेला,

लाल रंगाचा, लांब पोटाचा, मोठ्या कानाचा, लाल वस्त्र परिधान केलेला,

लाल चंदन लावलेला, लाल फुलांनी पूजित, भक्तवत्सल,

संपूर्ण विश्वाचे कारण आणि सृष्टीच्या सुरुवातीलाच प्रकृतीपासून प्रकट झालेला आहे –

तोच सर्व श्रेष्ठ योगी होतो.

निजं वपुः स्थितं यत्र यत्र योगिनो ध्यानमभ्यसते।

तत्र तत्र गणेशस्य साक्षात्काररूपतया सन्निधिः ॥

अर्थः

योगी ज्या ठिकाणी ध्यान करतात, तिथे गणपती आपले कारणरूप धारण करून साक्षात उपस्थित असतो.

इति श्री गणपत्यथर्वशीर्ष संपूर्णम् ॥